

TLAČOVÁ SPRÁVA

9. november 2020

Oscarový film *Obchod na korze* vyšiel na DVD a blu-ray nosičoch, mieri k divákovi aj do škôl

Oscarový film *Obchod na korze* v roku 1965 nakrútili režiséri Ján Kadár a Elmar Klos. Považuje sa za jedno z najzásadnejších diel československej kinematografie a na pozadí súčasnej spoločenskej a politickej situácie nielen u nás je jeho téma mimoriadne aktuálna. Súčasťou nového vydania je metodický materiál určený pre pedagógov základných a stredných škôl, medzi bonusmi sú aj krátke filmy slovenského režiséra Jána Kadára a rozhovory s významnými osobnosťami.

Dráma z obdobia slovenského štátu rozpráva príbeh Tóna Brtka, slušného človeka, ktorý sa pod nátlakom chamtivej manželky a karieristického švagra nechal vmanévrovať do pozície arizátora skrachovaného obchodu s galantérnym tovarom. Pôvodná majiteľka, stará pani Lautmannová, považuje Tóna za nového pomocníka a prijme ho ako vlastného syna. Aj on svoje arizátorstvo iba predstiera a všetok čas venuje opravám starožitného nábytku v jej domácnosti. Situácia sa však zmení, keď sa začne pripravovať deportácia miestnych Židov.

Film vznikol v polovici 60. rokov minulého storočia a je adaptáciou rovnomennej novely Ladislava Grosmana. Reflektuje temné obdobie našich národných dejín počas 2 svetovej vojny. Varuje pred provinčným siláctvom a veľikáštvom, pred zastieraním malosti a podriadenosti, hovorí o nemožnosti kompromisu so zlom, o slabosti, strachu, nevedomosti a hlúposti ako živnej pôde pre hlásateľov násilia.

„Obchod na korze tematizuje vyvražďovanie Židov počas druhej svetovej vojny. Autori akoby chceli týmto dielom vysvetliť nevysvetliteľné, čiže to, že aj tzv. normálni ľudia boli spolupáchateľmi vojnových zločinov,“ objasňuje filmový historik Václav Macek v monografickej publikácii *Ján Kadár*, ktorú v roku 2008 vydal Slovenský filmový ústav (SFÚ) v spolupráci s Vysokou školou múzických umení a ktorá ako jediná z portfólia edičných aktivít SFÚ bola preložená do anglického jazyka. *„V prvých dvoch filmoch 'rokov zrelosti' Kadár s Klosom rozprávali najmä o obetiach, v tretej látke prevrátili optiku, namiesto obete sa zaujímali o vinníka,“* dopĺňa odborník na tvorbu Jána Kadára, ktorý je aj spoluautorom *Dejín slovenskej kinematografie*. Film *„nepátra po jednoznačnom vinníkovi. Vie, že vinu niesli aj zákony, aj teror Hlinkovej gardy, ale aj jednoduchí obyvatelia mestečka, čo pravidelne chodili do kostola na kázne i spovede, čo žili v predstave o vlastnej bezúhonnosti, čo akceptovali, aby sa súčasťou spoločenského systému stali klamstvá, lúpenie a vraždenie.“* Slovanmi režiséra Jána Kadára film *„ukazuje slovenský fašizmus so všetkým provincionalizmom a familiárnosťou, ktoré sú mu vlastné, a s dôsledkami o to strašnejšími. Aj keď je vyrozprávaný cez dve postavy, dotýka sa širších súvislostí, a tak sa dá vzťahovať na akýkoľvek druh fašizmu. Hoci rozpráva o osudoch jednotlivcov, v skutočnosti zobrazuje prototyp“.*

Obchod na korze bol prvým československým filmom vyznamenaným cenou americkej Akadémie filmových umení a vied Oscar a zatiaľ zostáva jediným, vďaka ktorému máme túto sošku aj v slovenskej kinematografii. Hoci vznikol v produkcii Filmového štúdia Barrandov a jeden z dvojice režisérov je Čech, jeho príbeh je zasadený do slovenského malomesta, dominantným jazykom filmu

Oscarový film *Obchod na korze* vyšiel na DVD a blu-ray nosičoch, mieri k divákovi aj do škôl

je slovenčina a viaceré postavy stvárnilo slovenských hercov. So Slovenskom ho spája aj rodinná situácia Jána Kadára, pre ktorého bol film mimoriadne osobnou výpoveďou. Po získaní Oscara za najlepší zahraničný film v roku 1966 sa pre americké médiá vyjadril, že „*Obchod na korze je mi najbližší zo všetkých mojich filmov. Zvyčajne pracujeme s Elmarom Klosom ako seberovní partneri, no v tomto prípade mi nechal voľnú ruku. Vie, že nerozmyšľam o každom zo šiestich miliónov umučených Židov, ale že moja práca je ovplyvnená osudmi môjho otca, otcov mojich priateľov, matiek mojich blízkych a ľudí, ktorých som poznal.*“

Za svoj úspech film vďačí aj hlavným hereckým predstaviteľom Ide Kamiínskej a Jozefovi Kronerovi. „*Voľba Kronera podstatne ovplyvnila vyznenie aj úspech diela. Kadárova intuícia pri výbere hercov bývala správna,*“ konštatuje Václav Macek. Aj pre Kronera bola úloha Tóna Brtka jednou z najzásadnejších. „*Jan Werich mal zaujímavý postreh. Hovoril, že Kronerovi vo filmoch ponúkajú akoby stále jednu a tú istú rolu, čím mal na mysli, že otec bol obsadzovaný väčšinou do postáv ľudových, jadrových mužov,*“ hovorí herečka Zuzana Kronerová. „*Otec rád zabával svojich divákov v ľudových komédiách a, samozrejme, neprijal by scenár, ktorý by nebol kvalitný. Ale keď dostal príležitosť hrať vo filme *Obchod na korze*, vedel, že práve to je rola, kde môže naplno ukázať svoje herecké majstrovstvo, a že nakrútiť tento film má veľký zmysel. Často si spomínal na to, že keď si prečítal scenár filmu a bol na návšteve u scenáristu Ladislava Grosmana v Prahe, tak už vtedy povedal: 'Laco, ja cítim v kostiach, že toto bude veľký film.' Pre neho to bola najvýznamnejšia z filmových príležitostí. A ja som veľmi šťastná, že mal túto možnosť.*“

Téma filmu je stále aktuálna, zvlášť dnes, v období silnejúcich extrémistických nálad. Súčasťou vydania filmu je preto aj metodický materiál pre pedagógov základných a stredných škôl, ktorý mu vtisol vzdelávací rozmer. Rozdelený je na štyri hlavné kapitoly: O filme, Historické a spoločenské súvislosti, Filozofické, etické a sociologické aspekty diela a Vojna a holokaust v československej kinematografii, jeho autorkou je Mgr. Monika Mikušová, PhD. z Katedry audiovizuálnych štúdií na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU. Booklet obsahuje aj základný faktografický súpis a ďalšie texty o filme a jeho tvorcoch, citáty Jána Kadára aj recenzentov a kritikov filmu.

Bohaté je tiež zloženie bonusov, sú medzi nimi dva krátke filmy Jána Kadára *Sú osobne zodpovední za zločiny proti ľudskosti!* (1946) a *Sú osobne zodpovední za zradu na národnom povstaní!* (1946), ide o digitálne reštaurované strihové filmy o fašistických zločinoch Tisovej vlády zo zbierok Slovenského filmového ústavu, v ktorých sa podľa Macekových slov Kadár pokúsil vysporiadať s vojnovými udalosťami aj s obdobím politickej neslobody. Nosiče tiež obsahujú aktuálne rozhovory s filmovým historikom Václavom Macekom, filmovou teoretičkou a publicistkou Stanislavou Příkladnou, filozofom a publicistom Egonom Gálom a s Elmarom Klosom – synom režiséra Elmara Klosa.

Značnú pozornosť film pútal už od prvých neverejných projekcií, zahraničné médiá mu venovali významný priestor a zhodovali sa v názore, že ide o „*jeden z najvýznamnejších filmov, aké svetová kinematografia v posledných rokoch vytvorila,*“ ako to zhodnotil filmový historik Richard Blech, ktorý v roku 1966 zozbieral vtedajšie ohlasy na film. Film sa hrdí mnohými oceneniami, z ktorých Oscar pre zahraničný film je najcennejšou trofejou. No prvého uznania sa mu dostalo už pri premiére na 18. MFF v Cannes v roku 1965, kde Ida Kamiínska a Jozef Kroner získali Zvláštne čestné uznanie. K ďalším patria Výročná cena newyorskej filmovej kritiky za najlepší zahraničný film roku, Zlatá plaketa za najlepší zahraničný film roku – Donatellov David a mnohé ďalšie, slovenskí novinári a kritici *Obchod na korze* vyhlásili v Ankete 2000 za najlepší slovenský hraný film storočia. Snímka zaujala aj pred štyrmi rokmi, keď ju pri príležitosti 50. výročia od jej vzniku vydalo na DVD a blu-ray nosičoch na anglofónny trh prestížne britské vydavateľstvo Second Run.

Oscarový film *Obchod na korze* vyšiel na DVD a blu-ray nosičoch, mieri k divákovi aj do škôl

Film napriek úspechu doma i v zahraničí stihol po roku 1968 normalizačný osud. Režisér Ján Kadár emigroval do Spojených štátov a film putoval do trezoru, k divákovi sa opäť dostal až po roku 1989. Vďaka novému vydaniu na DVD a blu-ray nosičoch sa k nemu môže vrátiť nová generácia aj tá, ktorá bola o tento jedinečný film ukrátená. Nosič obsahuje aj audikomentár pre nevidiacich, titulky má slovenské, anglické a slovenské pre nepočujúcich. Autorom vizuálu je grafický dizajnér Marek Kianička.

Herečka Zuzana Kronerová o filme *Obchod na korze*:

„História nám dáva vzácnu možnosť vidieť, čo sa môže stať, keď dopustíme bezprávie. Keď ľudia zrádzajú princíp ľudskosti, akýsi morálny imperatív, ktorý by sme mali mať zakódovaný v sebe. História nie je len memorovanie dátumov a udalostí. Je to príležitosť poučiť sa z chýb a tragédií, aby sme si uvedomili možné následky našich činov. Dnes sú mnohí ľudia znepokojení, pretože všade na svete sledujeme, ako sa rôzne extrémistické skupiny pokúšajú získať moc a prospech tým, že inú skupinu ľudí označia za nepriateľov. A tiež vidíme, ako sa snažia presvedčiť aj ostatných, aby nenávideli určitú skupinu ľudí.“

O týchto tragédiách minulosti sa učia naše deti na hodinách dejepisu. Nechcem to kritizovať, no zdá sa mi, že oveľa podrobnejšie sa zaoberajú starovekom, a nie napríklad „boľavým“ obdobím našich dejín, akým bol slovenský štát. Ale prečo je dôležité vidieť tento film? Nielen preto, že patrí do zlatého fondu svetovej kinematografie, ale preto, že tragédie minulosti lepšie pochopíme na príbehu konkrétnych ľudí, čiže na príbehu Židovky Rozálie Lautmannovej a obyčajného statočného remeselníka a zároveň naivného malého človeka Tóna Brtku.“

Samuel Lachiz, L'Humanité: *„Obdivuhodný, dojímavý film Kadára a Klosa je pozoruhodné dielo, ktoré neľútostne ukazuje kolektívnu zodpovednosť riadnych ľudí. Je príliš ľahké rozdeľovať svet na katanov a na obe. Pasivita ‚civilov‘ je niekedy formou viny. Bolo treba veľa taktu a odvahy, aby sa to povedalo. Československým režisérom sa to dokonale podarilo.“*

Philip Oakes, Sunday Telegraph: *„Je to jeden z tých filmov, ktoré robia tvorcom česť a ukazujú ďalšie cesty. Film je zámernou tragikomédiou a toto označenie mu plne zodpovedá... Obchod na korze je mimoriadne citlivý film, ktorý si všíma ľudskú spoločnosť v ťažkej dobe.“*

Kenneth Tynan, Observer: *„Toto skvostné dielo zo znovuzrodenej československej kinematografie zostáva stále filmom, ktorý tohto roku na mňa najviac zapôsobil. Začína sa v tónine žartovnej bukoltskej komédie a prehráva sa potom nenápadne do tragédie, že si túto zmenu ani neuvedomujeme.“*

Derek Prouse, Sunday Times: *„Tým, ktorí tak ako ja uhýbajú pred tým, aby nemuseli vidieť ďalší film o nacistickej okupácii, chcem povedať, že tento film nepatrí do žiadnej kategórie, akú sme doteraz poznali.“*

Bosley Crowther, New York Times: *„Obchod na korze je jedným z najuchvacujúcejších a najzdrvivúcejších filmov, aké som v posledných rokoch videl. Pôsobí vďaka úprimnosti a prostote, s akými sa vyrovnáva s morálnou otázkou na úrovni obyčajného človeka.“*

Trevor Johnston, Sight & Sound (2016): *„Nie je to krátkodobý film jedného okamihu dejín umeleckej kinematografie, je to aj film pre súčasnosť – večný film.“*

[Blu-ray nosič s filmom *Obchod na korze* na eshope Klapka.sk](http://eshope.klapka.sk)

Oscarový film *Obchod na korze* vyšiel na DVD a blu-ray nosičoch, mieri k divákovi aj do škôl

[DVD nosič s filmom *Obchod na korze* na eshope Klapka.sk](#)

[Viac o filme *Obchod na korze* na stránke databázy SFÚ SK Cinema](#)

[Viac o režisérovi Jánovi Kadárovi na stránke databázy SFÚ SK Cinema](#)

Zaujímavé informácie o filme *Obchod na korze* (udelenie ceny Oscar, svetové úspechy filmu, pozadie vzniku) nájdete v [špeciálnej prílohe Film.sk 11/2016](#) pod názvom OSCAR 1966, ktorá vyšla pri príležitosti 50. výročia udelenia Oscara filmu *Obchod na korze*.

Vydanie DVD a blu-ray nosiča s filmom *Obchod na korze* podporil [Audiovizuálny fond](#).

Vydanie DVD a blu-ray nosiča s filmom *Obchod na korze* vyšlo s podporou Slovenskej asociácie

kontakt: Simona Nótová, tlačová tajomníčka SFÚ, tel.: +421 905 286 524, simona.notova@sfu.sk
